

תהודה

כתב עת למורשת יהודי תימן

גיליון 35

תשע"ט

עורך:

אדם בן־נון

הוצאת האגודה לטיפוח חברה ותרבות, תיעוד ומחקר
מייסודו של עובדיה בן־שלום

תוכן העניינים

5	דבר העורך
7	דבר יושב ראש האגודה

גנוזות

	הרב יוסף קורח ז"ל
9	'ומצדיקי הרבים ככוכבים' – הרב שלום קורח

גולת תימן

	שלום בדיחי
19	החכם באשי הרב יוסף בדיחי
	אדם בן־נח
47	מתימן לישראל – זיכרונות ילדות של המשורר יחיאל עדאקי
	אלעזר חבשוש
67	לדמות דיוקנו של שֶׁכֶר כֶּחִיל הראשון
	אריאל מלאכי
	לדרך צמיחתו של רב בתימן –
83	הרב סלימאן אברהם מלאחי (הרשב"א) ז"ל
	זהר עמר
101	ה'ורס' מצמחי הצביעה היחודיים של תימן
	יוסף עראקי הכהן
	כבוד חכמים ינחלו –
109	יחסי ההערכה והכבוד בין הרשב"א עראקי ובניו למהר"י צאלח

עולי תימן בארץ ישראל

אהרן גימאני

135 העלאת עצמותיו של רבי שלום שבזי לקבורה בארץ ישראל

יוסף יובל טובי

157 דיואן רבי שלום שבזי: מכתב יד למהדורה

אבירן יצחק הלוי

179 כתבי שליחות לגולה עבור הקהילה התימנית בירושלים

שירה

עזרא בן יצהר

197 ישועה נסים

אברהם צובירי

201 קריצת בוקר

הרב שלום קורח ז"ל

206 ציון אשר אהבתיך

מיכל ריבר

208 שיר הקיפוד

211 רשימת הכותבים

הרב יוסף קורח ז"ל

'ומצדיקי הרבים ככוכבים' – הרב שלום קורח

הרב יוסף קורח

הרב יוסף קורח (תרע"ג–תשנ"א, 1913–1990) נולד בעיר צנעא, לאביו הרב שלום קורח. נצר לשושלת של תלמידי חכמים גדולים שהאירו את שמיה של יהדות תימן. הרב יוסף קורח היה תלמיד חכם גדול. בתימן הוא שימש רב בית הכנסת "בית אלכסאר", ואחז באומנות אבותיו – לימוד תשב"ר. מלבד זאת הוא היה מוהל ומשורר בחן מיוחד.

הרב יוסף קורח כתב מאות מכתבים לאנשים פרטיים ולגופים שונים. המכתבים מפוזרים בעשרות ארכיונים ציבוריים ופרטיים ובידי המשפחה. מעיון בהיקף כתיבתו בענייני הנהגת הקהילה והעסקנות (בעיקר בענייני חינוך, חלוקת צדקה ועלייה לארץ ישראל), נראה כי הוא היה אחד המנהיגים הלא־רשמיים של קהילת צנעא לפני חיסול גולת תימן.

עסקנותו מנעה ממנו לחבר חיבורים רבים, ועם כל זה לא משך ידו מלאחוז בעט הסופרים. מפרי עטו נותרו לנו כמה חיבורים שפורסמו על ידי בנו, הרב פנחס קורח (בתוך: ענף עץ אבות, בני ברק תשנ"ד, עמ' תסג–תרנד), ואלו הם: "דברי יוסף" (דרשות על התורה), "אמרי יוסף" (שאלות ותשובות בהלכה), "שירת יוסף" (שירים, ואזהרות לפי הרמב"ם).

הרשימה שלפנינו היא חלק קטן מתוך ספר נוסף (שטרם פורסם), הנקרא בשם "חיי שלום", שכתב הרב יוסף קורח על חיי

אביו, הרב שלום קורח. את הקטע המתפרסם להלן קיבלתי מבנו, הרב פנחס קורח, שאינו חוסך ממני כל טובה. טוב עין הוא יבורך. יש להעיר כי קטעים נוספים מהחיבור "חיי שלום" פורסמו על ידי פרופ' אהרן גימאני באדיבות הרב פנחס קורח, בתוך: "מאורעות אחרונים בגולת היהודים בעיר הבירה צנעא", תהודה 33 (תשע"ח), עמ' 135, כמצוין שם בהערה 45; "דופי הזמן" לר' סעיד בן מוסא על מאורעות שנת תרס"ה, ציון עח (תשע"ג), עמ' 241; "ההנהגה היהודית בצנעא עם חיסול גולת תימן", מקדם ומים ז (תש"ס), עמ' 208–216, כמצוין שם בעמ' 208, הערה 136.

הרשימה הועתקה ככתבה וכלשונה מבלי שינוי הנוסח שיצא מתחת ידי מחברו. רק הכתיב הותאם למקובל, ראשי תיבות נפתחו וקיצורים הושלמו, סימני פיסוק נוספו, והרשימה חולקה לפסקאות.

העורך

[דמותו של הרב שלום קורח כמלמד תינוקות של בית רבן]

דאגתו הראשונה הייתה להשיג מקום מתאים, ולא ללמד באיזה מרתף, כפי שהיה מקובל. הוא השיג חדר בבית נסים אלמנצורה, הבית היה מרווח ומאוורר ונקי, והתחיל ללמד. התאספו לו הרבה תלמידים, מהם רבי יחיא נסים ועוד. וראשית דאג לניקיון, וקבע תורנות בין התלמידים לנקות ולשאוב מים מן הבאר לשתייה. התלמידים התרבו עד שהחדר ההוא לא הספיק. קיבל עוד חדר והמשיך ללמד. ההורים, מצא חן בעיניהם שיטת לימודו, והיו מתפעלים מ[ה]אימה והיראה שנטע בלב התלמידים, והתורה ויראת שמים ודרך ארץ שהשקיע בהם בלי מכות בשוטים, רק על ידי אימה. דרכו בלימוד התלמידים הייתה כך. כשהוא בחדר לא נראית בת שחוק על פניו, אלא יושב במקומו באימה. כשהתלמיד נכנס, לא היה נכנס ישר למקומו אלא עומד על יד הדלת עד שייתן לו רשות, ויאמר לו: "היכנס ושב במקומך". ואם איחר התלמיד, אינו אומר לו: "היכנס". כך שנשאר עומד עד שיאמר לו "היכנס ושב", או שיאמר לו: "בוא אליי". ואז שואל אותו: "למה

איחרת?“. אם יש לו סיבה מספקת, מוטב; ואם לאו, משאירו עומד לפניו, ואחר כך משחררו ונותן לו רשות לשבת.

זכורני בתלמיד אחד מבני העשירים, שהיה תמיד מאחר, ולא הועילו כל העונשים הללו, עד שפעם כשקרא לו לבוא לפניו, שם ידו על שוק רגלו מבפנים והתחיל איתו בשאלות, שאלו: “מדוע איחרת?“. והוא ענה לו כרגיל: “עתה גמרתי לאכול“. אמר לו: “עם דגים?” (לפי שאכילת דגים לוקחת זמן רב מפני העצמות והקוצים). ותוך כדי שיחה צבטו בשוק רגלו צביטה ועוד צביטה, ולא הוציא הגה מפיו אלא דמעותיו היו נושרות על פניו בשקט. ואחר כך שחררו ונתן לו רשות לשבת במקומו.

ובסיום הלימודים. כשהיו התלמידים יוצאים לביתם, לא היה אומר לכולם “צאו“, כדרך יתר המורים, שאז היו יוצאים בערבוביה, צועקים ובוועטים וכו’, אלא היה קורא לכל אחד בשמו ואומר לו: “צא“. ואינו אומר לשני: “צא“, עד שידע שכבר הלך הראשון. ומזהיר לכל אחד שִׁלַךְ לאט ולא במרוצה. ואם שמע איזה תלמיד או ראה איזה תלמיד שצעד בחוזקה או בעט בארץ או רץ או צעק, היה מחזירו ומשאירו עד שִׁצְאוּ כולם, ואחר כך משחררו. כך שיציאתם הייתה בשקט ובדחילו וברחימו.

כשהיה יושב ללמד באימה ויראה, היה לו חוש מפותח ועין חדה, שהוא סוקר את כולם בסקירה אחת, ומבין כל אחד ואחד לפי תנועותיו והבעת פניו את מעשיו ומחשבותיו ומזימותיו, ומעניש כל אחד כפי הראוי לו.¹ יש ששם חוט על ראשו של התלמיד,² ויש שגוער בו, וכיוצא בזה מהעונשים הללו “החמורים“. שיטת שימת החוט על הראש הייתה בעיני התלמיד העונש החמור ביותר, ותלמיד שקיבל העונש הזה היה מתאבן ממש, ודמעותיו יורדות על לחייו כמים, עד שהוא מתרה בו ומסיר החוט מעל ראשו. אבל השוט המשולש הנהוג אצל יתר המורים לא ייראה ולא יימצא

1 השווה הרב יוסף קאפח, “הרה”ג רבי שלום בן יחיא קרח זצ”ל“, בתוך: כתבים ב, ירושלים תשמ”ט, עמ’ 1008.

2 כדי שהילד לא יפנה פניו אנה ואנה והחוט יפול. אחרים הניחו אבן מעל ראשו ואבן מתחת סנטרו.

אצלו, רק שניים שלושה זרדים דקים שהיה מכה בהם קלות על אצבעות הילד בעת הצורך, וזה היה לעיתים רחוקות.

כמו כן, היה אוסר על התלמידים להצטייד ולהביא מהבית "ג'עלה" במיני ממתקים וצימוקים ותמרים וכיוצא, לפי שזה מטריד את הילד, שליבו יהיה נתון בכיסו במקום שישים את ליבו בלימוד. ואם היה מרגיש שיש לתלמיד "ג'עלה" בכיסו, אם היה ילד גדול – לוקח מה שיש לו בכיס; ואם היה תלמיד קטן, שמפחד שמא ייקח לו את זה – היה קושר לו הכיס, ובעת היציאה היה מחזיר מה שלקח ומתיר מה שקשר.³

ומי שרוצה לשתות או לעשות צרכיו, אסור לו לקרוא "מארי" בקול רם, "אני רוצה כך וכך", אלא זוקף אצבעותיו כדי שהמארי יראה אותו, ואז רומז לו מה רצונו. אם הוא רוצה לשתות – רומז באצבעותיו כלפי פיו, ואם רצונו לעשות צרכיו – ישים שתי אצבעותיו האצבע והאמה על לחיו. והיה מזהירם להתנהג בדרך ארץ ובהכנעה גם בבית וגם בחוץ. והיה עוקב אחר התנהגותם בבית וברחוב ובבית הכנסת ובבתי המשתה,⁴ כך שהייתה אימתו נסוכה בהם בכל מקום שהם, והם אהבו אותו ואהבה עם יראת כבוד.

פעם סח לי רבי יחיא נסים איך היו יראים ממנו יראת כבוד ואהבה רבה. הוא סיפר, כשהייתי עולה או יורד במדרגות או הולך ברחוב, היה נדמה לי שהוא הולך אחריי, והייתי נרתע מפניו. וכשהיינו הולכים אחריו, היינו מתפעלים מיופי הליכותיו. וכשהיינו יושבים בחברתו, היינו מלאים שמחה תוך רוממות רוח על שהמארי שלנו יושב בתוכנו.

בוא וראה, כשהיו מביאים אליו ילד ללמד אותו, והיה מסרב מחוסר מקום, ושהתלמידים מפוזרים בשלושה חדרים. היו אומרים לו: "אין אנו מבקשים רק האימה", בו בזמן שהיו אומרים ליתר המלמדים: "תרביץ לו ותעשה בו מה שאתה חפץ, ואל תשאיר בו רק השן והעין". ובאמת שכך היה. כשהתלמידים היו מפוזרים בשלושה חדרים, והיה נותן לאחד

3 תיאור קשירת הכיס תמצא אצל הרב קאפח, שם; וכן כתב בזיכרונותיו, בתוך: אביבית לוי, הולך תמים, [ירושלים תשס"ג], עמ' 56. והשווה הנ"ל, הליכות תימן, ירושלים תשמ"ז, עמ' 53.

4 כעין זה כתב עליו הרב קאפח, "הרה"ג רבי שלום בן יחיא קרח זצ"ל", שם.

מהתלמידים הגדולים לשמור עליהם וללמדם משהו, הייתה אימתו פרושה בכל החדרים, ואף כי אינו ביניהם.

אבי מורי לימד כארבע שנים בבית הנ"ל, ואחר כך עבר ללמד בבית אחר בן שתי קומות, שיש בו שלושה חדרים. הוא לימד שם כחמש שנים, ושוב עבר לבית אחר, שגם בו היו שתי קומות. כי בעל הבית מכר את הבית הראשון, גם את השני, גם את השלישי, עד שלא השיג מקום מתאים. כי היה מקפיד שלא ללמד אלא בבית בן שתי קומות, שיש בו אוויר צח וטוב. ואי אפשר להשיג בית ללימוד, כי אם מרתפים, ולזה לא הסכים, כי האוויר הצח בריא יותר, וטוב הוא לילדים קטנים. בלית ברירה עבר ללמד בביתנו. פינינו שני חדרים, ולימד בו עד שנת ה'תרפ"ז, שהפסיק באותה שנה ללמד. וכשלימד בביתנו, אנו היינו מנקים, ורק שאיבת המים מן הבאר שקבע [נשארה] תורנות בין התלמידים. ובמשך שנות הלימוד הללו היו הפסקות קטנות, שבהן היה עובד בצורפות. גם כשהפסיק לבסוף ללמד, עבד בצורפות, ולימד גם אותי מלאכת הצורפות, אלא שלא המשיך לעסוק בצורפות לרגל המחלה הקשה והממושכת שתקפתו [...].

בלימודו היה דייקן מאוד, והקפיד שהילד יבטא את המילים ואת האותיות כמשפטן וכדיוקן. היה חוזר עם הילד על כל משפט ומשפט ועל כל מילה ומילה עשר פעמים ויותר. ואם אירע שהילד אינו מבטא כהוגן, היה צובטו בשפתיו. היה מקפיד על קריאה בדקדוק גדול לפי כללי הדקדוק, בטעמים ובנקודות, בדגש וברפה, עד שתלמידיו היו ידועים ומצוינים בקריאת הפסוק כהלכתו וכמשפטו עד זקנה ושיבה, עד שהיו אומרים עליהם: "אלו מתלמידי מארי סאלם", ומודים לו על ההשקעה הגדולה שהשקיע בהם בלמודיו, ועמדה להם גרסא דינקותא לאורך ימים ושנים.

סדר לימודו כך היה. בבוקר היו קמים התלמידים להתפלל, כיום⁵ בערך בשעה שש. מתפללים כשעה וחצי, מי מתוך הסידור ומי בעל פה. מתחילים אדון העולמים עד עלינו לשבת, ואחר כך יוצאים לארוחת הבוקר, וחוזרים ללמוד עד חצי היום, ויוצאים לארוחת צהריים כשעתיים, וחוזרים ללמוד

5 כלומר, לפי השעון המקובל כאן בארץ ישראל.

עד שעת מנחה. והולך להתפלל בבית הכנסת, ולקוח עימו כל הילדים, חוץ מהקטנים ששולח אותם לבתיהם. ואחרי תפילת ערבית נשאר ללמוד אחר שמשחרר חלק מהילדים, והשאר משאירם ללמוד. אחרי כשעה ומחצה של לימוד, יוצא ומשחרר הילדים שנשארו ללמוד. זה היה הסדר שלו בתחילה, ואחר כך החל להתפלל עם הילדים בבית, ומלמדם גם אחר תפילת ערבית כשעה ומחצה.

סדר לימוד הילדים היה כך. כשבאים אחרי ארוחת בוקר, כל יום היה מתחיל ללמד את כל הילדים (חוץ מהגדולים) "הג'א" – והוא לימוד האותיות והנקודות וצירוף האותיות למילים, והטעמים והקריאה. כשגמר, היו כל התלמידים מסתדרים סביב הספרים, ומתחיל ללמד הגדולים, כך שכל אחד קורא פסוקו בתורו, וכולם חוזרים אחריו המקרא והתרגום והתפסיר עד שגומרים כל הפרשה. ואחר כך לומדים ההפטר מקרא ותרגום באופן כזה שכל אחד קורא פסוקו וחוזרים אחריו. ואחר כך מסתלקים כל הגדולים. וכל אחד משנן פרשת שבוע (שעבר) [הבא],⁶ כדי שתהיה סדורה להם ב"תיקון סופרים". ואחר כך לוקח הילדים הקטנים יותר ומלמדם, כך שהוא קורא הפסוק קטעים קטעים, והם חוזרים אחריו על כל קטע וקטע. ואחר כך לוקח עוד היותר קטנים ומלמדם באותה צורה. והיותר קטנים הצריכים לימוד מיוחד לכמה פסוקים מפרשת השבוע, היה מקדיש להם זמן מיוחד. וכל זה היה ביום ראשון בשבוע.

6 כך נכתב במקור שלפניי בטעות. ונראה שיש לתקן "הבא", שכן המנהג היה שבכל שבת לאחר סעודת שחרית (למשל בפרשת נח), היו בוחנים האבות את בניהם על פרשת השבוע הבאה (פרשת לך-לך), שאותה שיננו הילדים במשך כל השבוע אצל המארי. כלומר, להבדיל מהנוהג שהתקבל כאן בארץ ישראל, בתימן היה מקובל שבמשך הימים שלפני פרשת נח, המארי לא לימד את פרשת נח (וכמובן שלא את פרשת השבוע שעברה – בראשית), אלא את פרשת השבוע שאחרי הפרשה הקרובה, כלומר את פרשת לך-לך. וראה הרב עמרם קורח, סערת תימן, ירושלים תשנ"ג, עמ' קי, קכ; יוסף צדוק, מאבקים ותמורות, תל-אביב תשמ"ט, עמ' 54; שלמה דב גויטיין, התימנים – היסטוריה, סדרי חברה, חיי רוח, ירושלים תשמ"ג, עמ' 261–262.

ביום שני היה מלמד לגדולים נביאים וכתובים, ויום שלישי משניות, ויום רביעי "עין יעקב". ובכל יום כשגומר ללמד הגדולים, מלמד היותר קטנים כנ"ל.

ובכל יום אחר הצוהריים היה סדר כזה פחות או יותר. ומתחילים הגדולים להסדיר לפניו הפרשה ב"תיקון סופרים" כל אחד לבדו, עד שגומרים כולם ביום רביעי. גם היה מקדיש זמן ללמד אלו שצריכים לתרגם בתורם בשבת בבית הכנסת הפרשה וההפטר. ובכל יום, מי שגמר לשנן את הפרשה מבין התלמידים הגדולים, (יושבים) [יושב] לכתוב. ויום חמישי מוקדש כולו לכתיבה. הגדולים שהיו כותבים כל יום, יש שכתבו משניות ויש שכתבו דיואנים או ספר אחר, כך שאחרי גמר לימודם אצל אבי מורי, יש להם כבר ספרים מכתיבת ידם.

לימוד הכתיבה היה כך. היה כותב להם דוגמה, ומראה להם איך לכתוב.

הרב שלום קורח
באדיבות הרב פנחס קורח

וכל מי שאינו מצליח לכתוב, היה מכה קלות באצבעותיו באותם זרדים דקים שהיו לו. ולפיכך יצאו מתחת ידו סופרים מומחים, וביניהם היו כותבי סת"ם, שהייתה להם כתיבה נאה לתפארת.

אבי מורי היה קונה סוכריות כדי למשוך לב הקטנים המתמרדים. וכל ימי עיסוקו בלימוד תינוקות של בית רבן, לא נראה בשוק, כדי שלא ייראה שהוא מתבטל מלימודו. ותמיד היה הילוכו ברחוב כמי שהוא נחפז ללכת לדבר דחוף, והולך מהר מהר, היפך יתר המלמדים שהיו הולכים לאיטם וטווים בפלך ומשוחחים עם הבריות. כל ימי עיסוקו במלמדות,

לא היה לנו חתיכת בשר כל השבוע, כי אין מי שילך לקנות, עד שגדלתי אני, והייתי הולך לקנות במקומו. כללו של דבר, אבי מורי הרחיק את עצמו מכל חשד של בטלנות או רמאות, כמו שאומרים: "לא נראה זבוב על שולחנו".⁷ אף על פי שהיה הולך בזריזות, היה מקדים שלום לכל אדם.

כידוע, היה נהוג שההורים משלמים שכר לימוד זעום מאוד מדי שבוע בשבוע, וקורים שכר זה "עלמה". והיה המארי מחזר בכל יום שישי לגבות שכרו, ולא כל ההורים היו משלמים, אלא יש משלמים ויש כאלה שלא היו משלמים, ודוחים את המלמד בלך ושוב, והיה נכנס לשבת בעוגמת נפש על שלא הספיק לקנות לצורך השבת אפילו דברים הנחוצים. ומה שגובה אחר כך, "מעות רעות" הוא.⁸ אלמלא תקנת הראשונים שעל כל ילד להביא למארי בכל יום כיכר לחם וקורים לו "מצווה", מי יודע מה היה מצב פרנסתו של המארי. וזאת הייתה תקנה טובה ובמחשבה תחילה, משתי סיבות: (א) שזה קל על בעל הבית להפריש כיכר מסעודתו; (ב) שהילד עצמו ידאג להביא המצווה, אחרת יהיה לו גנאי שהוא בא אל המלמד ואין מצווה בטליתו המקופלת לו על כתפו. חשיבות תקנה זו, שהמארי יהיה בטוח בסעודתו בכל יום הוא ובני ביתו.

אצל אבי מורי היה העניין שונה במקצת. והוא, שלא היה הולך לחזר אלא היו מביאים לו שכרו לביתו, וכמובן לא כולם. ולא עוד, אלא שהיו הורים שהיו משלמים מדי חודש, ויש כאלה שהיו משלמים בחגים בתשלום אחד, ויש שלא היו משלמים כל עיקר. זכורני שילד אחד היה לו ספסל קטן ("מרפע") מאלה שמניחים עליו הספר, שאביו לא היה משלם כלל, עד שהצטבר אצלו תשעה ריאלים. והינה יום אחד בא הילד לקחת הספסל שלו. שאל אותו אבי מורי: "מדוע אתה לוקח את הספסל?". אמר לו: "אני כבר הולך ללמוד אצל מלמד אחר". אמר לו אבי מורי: "הספסל הזה כבר עולה לי תשעה ריאלים. תשאיר אותו, לפחות שתהיה לי מזכרת שאני לימדתי אותך

7 כדרך שאמרו על אלישע הנביא, שמתוך שלא נראה זבוב על שולחנו, ידעה האישה השונמית כי הוא איש קדוש (ברכות דף י ע"ב).

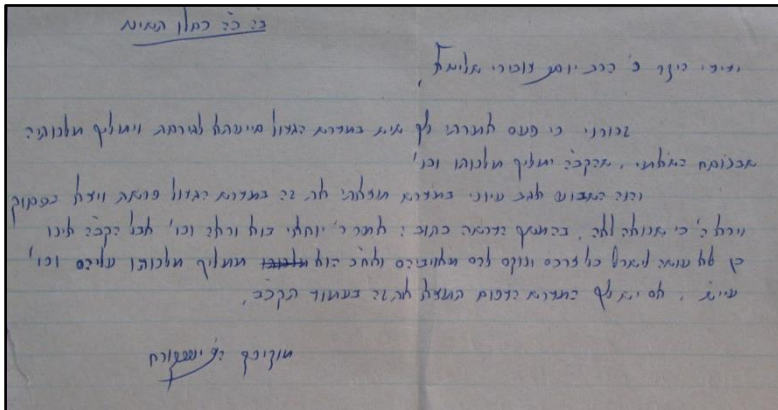
8 זהו ביטוי מהגמרא בפסחים דף ק"ג ע"א, המציין פירעון של זוז אחר זוז, ולא תשלום של כל הסכום בבת אחת.

בחינם". ולא נתן לו לקחת הספסל, והשאירו לפניו, והיה כל פעם אומר: "הספסל הזה עלה לי תשעה ריאלים". והיו עוד מקרים כאלה, וכדי שלא להלאות את הקורא אסתפק בדוגמה זו.

ובאשר ל"מצווה", היו כולם נותנים בלי יוצא מן הכלל. ולכן פעמים שהיו עודפים, והיינו מוכרים אותם לכל מאן דצריך. ומהאמידים, היו כאלה שלא היו נותנים "מצווה" בכל יום, אלא היו נותנים במקום זה חטים פעם בחודש, וכמובן אחרי שביקש מהם לעשות כן, כדי שיהא מהן הספקה לשבתות ולחגים. ועוד היה נהוג, שהאמידים היו נותנים למארי ביום חמישי של אותו שבוע, שהילד לומד התרגום של אותה שבת, סעודה דשנה עבור טרחתו של המארי בלימוד הילד התרגום, כדי שלא ייכשל באותה שבת. ועוד היה נהוג אצל כולם, שנותנים למארי בשבוע שחל פורים להיות בו, ביצה אחת או שתיים. ויש כאלה שהיו נותנים למארי בפורים משלוח מנות כמו ששולחים לקרובים ולידידים, וזה מתוך הוקרה למארי.⁹

[תם ולא נשלם]

9 במקום אחר ("פורים בתימן", בתוך: הרב צפניה שרעבי, שלום ואמת – מגלת אסתר על פי מסורת תימן קרייתספר תשס"ו, עמ' סא-סג) פורסמה רשימה נוספת פרי עטו של הרב יוסף קורח על פורים בתימן באדיבות הרב פנחס קורח, שם יש תוספת והשלמה לנכתב כאן: "משמתחילים בלימוד המגילה אצל המארי, מביאים הילדים למארי מתנה מיוחדת במינה – ביצים לא מבושלות. כל ילד חייב להביא למארי ביצה אחת, ויש כאלה שמתחשבים בכבוד המארי ונותנים לו שתי ביצים ויש שלוש, עד שלפעמים אוסף המארי סל גדול מביצי פורים".

ב"ה כ"ה כסלו תשי"ט

ידידי היקר כ' [בוד] הרב יוסף צובירי שליט"א
 זכורני כי פעם אמרתי לך שיש במדרש הגדול סייעתא לגירסת וימליך מלכותיה
 שבנוסח השאמי, שהקב"ה ימליך מלכותו וכו'.
 והנה השבוע אגב עיוני במדרש מצאתי את זה במדרש הגדול פרשת ויצא בפסוק
 וירא ה' כי שנואה לאה. בהמשך הדרשה כתוב: אמ' ר' יוחאי בוא וראה וכו' אבל הקב"ה
 אינו כן, אלא עושה לישראל כל צרכם ונוקם להם מאויביהם, ואח"כ הוא ממליך מלכותו
 עליהם וכו' עיי"ש. אם יש לך המדרש הדפוס, תמצא את זה בעמוד תקכ"ב.
 מוקירך הצ' יוסף קורח

ארכיון הרב יוסף צובירי
 באדיבות הרב יוסף עראקי הכהן ור' אברהם צובירי